

De schoolbibliotheek gaat pro

Dit artikel richt zich op het basisonderwijs in Nederland. Het wil directies, leescoördinatoren en in leesbevordering geïnteresseerde leerkrachten duidelijk maken hoe een goede schoolbibliotheek kan bijdragen tot betere leesprestaties van de leerlingen.

Leesplezier

Lezen heeft een prominente plek in het basisonderwijs. De school is de plek waar kinderen leren lezen en als het even kan lezers-voor-het-leven worden. Toch is voor een groeiend aantal kinderen lezen geen vanzelfsprekende bezigheid meer.

Uit onderzoek is gebleken dat het met de leesvaardigheid van Nederlandse kinderen wel goed zit, maar dat ze er geen plezier (meer) aan beleven (1). De schoolbibliotheek is een onmisbare voorziening om leesplezier te vergroten. Bij lezen in de klas (Technisch Lezen, VTL en Begrijpend Lezen) ligt de nadruk vooral op leesvaardigheid. In de schoolbibliotheek kan de nadruk *geheel op leesplezier* gelegd worden.

Kerdoel 9 – leesplezier

Het besef dat lezen er toe doet en leesplezier belangrijk is, staat in het basisonderwijs buiten kijf. Er is zelfs een apart kerndoel geformuleerd dat gericht is op het ontwikkelen van leesplezier, namelijk **kerndoel 9**: *"De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten."*

Nieuwe inzichten in hoe kinderen leesplezier ontwikkelen en internationaal onderzoek over het leesniveau van Nederlandse kinderen laten er geen twijfel over bestaan: leesbevordering is niet vrijblijvend, het is onmisbaar in het curriculum van het basisonderwijs. Aangezien de schoolbibliotheek meestal de belangrijkste bron van boeken is voor kinderen, ligt daar de sleutel om aan kerndoel 9 te voldoen. Elke school zal dus inderdaad een goede schoolbibliotheek moeten hebben dan wel opzetten.

Een stimulerende leesomgeving

Leesbevordering is niets nieuws. Leesbevorderaars zijn van alle tijden. Ouders, grootouders, leerkrachten, orthopedagogen, (kinder)boekhandelaren, Schoolschrijvers en andere kinderboekenschrijvers met een onderwijs-achtergrond, zijn allemaal leesbevorderaars. Iedereen kent uit zijn eigen leven wel een moment van aangename leesbeleving. Analyseer je zo'n moment, dan blijkt keer op keer dat deze beleving zich voordeed in een stimulerende leesomgeving: er werd geweldig voorgelezen, er was toegang tot een goede bibliotheek, een bekende kwam met een echt goed boek aanzetten, en ga zo maar door.

Terug naar de basisschool. Kinderen komen niet-lezend de basisschool binnen en verlaten na groep 8 de school met een leesvaardigheid-voor-het-leven. Dat is een enorme ontwikkeling! Boeken die aansluiten bij interesses en talenten van een kind versterken die leesontwikkeling. Die boeken staan in een goede schoolbibliotheek, maar komen daar niet vanzelf. Daar is van tevoren over nagedacht en daar zijn gezamenlijk keuzes in gemaakt. De school weet waar de interesse van haar leerlingen naar uitgaat, en schaft ook voor leerlingen met unieke talenten boeken aan. Het aanbod van kinderboeken is enorm, er is echt voor ieder kind wel een boek te vinden dat bij hem/haar past. Maar daar is dan wel kennis van het aanbod voor nodig. Het draait allemaal om het creëren van een stimulerende leesomgeving, een schoolbibliotheek nieuwe stijl.

Schoolbibliotheek Nieuwe Stijl

In 2010 werd de term "schoolbibliotheek Nieuwe Stijl" gelanceerd(2). Met "schoolbibliotheek Nieuwe Stijl" bedoelt men een schoolbibliotheek met een actuele en gevarieerde collectie, die ondersteund wordt door een professionele bibliotheekmedewerker, geborgd in het beleid van de school. Inmiddels wordt voor schoolbibliotheek nieuwe stijl ook wel de term bibliotheek-op-school gebruikt. **Wat is het verschil tussen een schoolbibliotheek en een bibliotheek op school?**

De schoolbibliotheek wordt pas een bibliotheek op school als er samengewerkt wordt met een *professionele bibliotheekmedewerker* en er beleid is gemaakt voor *een structurele, doorlopende lijn van leesbevordering* met gebruikmaking van de collectie.

Leesconsulent

De professionele bibliotheekmedewerker, ook wel leesconsulent genoemd, is een "sparring partner" op hbo werk- en denkniveau. Hij/zij is een echte leesspecialist: geschoold in leesbevordering en bekend met het boekenaanbod, met de landelijke leesprojecten, met nationaal en internationaal leesonderzoek. Daarnaast is de leesconsulent geïnteresseerd in de leesontwikkeling van kinderen en het onderwijs in het algemeen.

Amerikaans onderzoek toont een verband aan tussen de kwaliteit van de schoolbibliotheek en de leesresultaten van de leerlingen. De kwaliteit van de schoolbibliotheek werd mede bepaald door de professionele medewerker en de hoogte van de investeringen die de school deed. *Een hoger budget en een professionelere aanpak leidde beide tot betere resultaten.* (Krashen, S. (2004) *The Power of Reading: Insights From The Research*)

Er zijn onafhankelijk werkende leesconsulenten, zoals Schoolbib Op Orde, maar ook openbare bibliotheken bieden in samenwerking met scholen en gemeenten de steun van leesconsulenten aan. Waar het om gaat is dat het bereiken van leesplezier bij uw leerlingen niet aan het toeval wordt overgelaten, maar op professioneel beleid is gebaseerd. Hoe ziet dat er in de praktijk uit?

Zo'n leesconsulent werkt nauw samen met het team door deel te nemen aan teamoverleg, geeft bijscholing op het gebied van leesbevordering, plant lesonderdelen met de leerkrachten met gebruikmaking van de bibliotheekcollectie, zorgt voor aanvullende materialen en geeft zelf les aan leerlingen, bijvoorbeeld over de schoolbibliotheek en hoe die te gebruiken. Meewerkende ouders worden ook geïnformeerd, zodat zij het beleid van de school goed kunnen ondersteunen.

Een schoolbibliotheek bibliotheek op mijn school?

Openbare Bibliotheken in het hele land benaderen scholen met het modulaire programma *De Bibliotheek Op School* (ook wel dBos genoemd). Dit is een lange-termijn samenwerking binnen het door het Ministerie van Onderwijs gesubsidieerde Kunst van Lezen-programma. Bij deelname aan een dBos zijn drie partijen betrokken: de Openbare Bibliotheek, de basisschool en de (gemeentelijke) overheid. De kosten worden over deze drie partijen verdeeld. De school krijgt daarvoor een ruimere (leen)collectie en begeleiding van een leesconsulent, die leesbevordering met het team van de school vorm gaat geven. Veel scholen zouden zonder deze subsidie niet tot professionele leesbevordering komen.

Scholen die leesbevordering serieus nemen zullen goed nadenken over hoe hun eigen schoolbibliotheek zich hiermee verhoudt. Uw leerlingen gaan niet lezen alleen omdat er boeken in de schoolbibliotheek staan. Zij hebben daar ook begeleiding bij nodig (3). Scholen die niet kunnen of willen samenwerken met de Openbare Bibliotheek, kunnen met alternatieven die nu al beschikbaar zijn, een begin maken met het professionaliseren van hun schoolbibliotheek. Waar het tot nu toe vaak aan ontbreekt op scholen is een systematische aanpak of structuur om een doorgaande lijn van leesbevordering in het basisonderwijs te integreren. Dat is het terrein van een opgeleide leesbevorderaar zoals Schoolbib Op Orde.

Aandachtspunten

Wat zijn de aandachtspunten als ik op mijn school een professionele bibliotheek wil realiseren? Dat is afhankelijk van de visie en het beleid op uw school. Maar een uitpuilende boekenkast in het centrale gedeelte van de school voldoet echt niet meer.

Ten eerste moet er gedacht worden aan **opleiding**. Binnen uw team moet er meer deskundigheid komen op het gebied van leesbevordering en leesplezier. Er zijn genoeg cursussen of studiedagen op dit gebied. Maak er gebruik van! Als uw schoolbibliotheek geheel of gedeeltelijk gerund wordt door vrijwilligers, moeten ook deze vrijwilligers worden opgeleid. U laat daarmee zien dat u leesbevordering serieus neemt en de schoolbibliotheek een geïntegreerd onderdeel van het leesprogramma van uw school is

Ten tweede moet de schoolbibliotheekcollectie evenwichtig en actueel zijn. Wat staat er in uw schoolbib? Afgeschreven boeken van de openbare bibliotheek? Hele series Boekenleeuw of Junior Lijsters? Die zijn snel oud en vergeeld. In de klassen wordt veelal uit de leesmethodes gelezen, die per definitie nooit actueel kunnen zijn. De methode ontwikkelen heeft al jaren gekost en de stukjes tekst ten tijde van de eerste uitgave verouderen

snel. De schoolbibliotheek is dus dé plek binnen de school waar **de allermooiste en allernieuwste boeken** neergezet moeten worden. Nieuwe boeken zijn aantrekkelijk, maken nieuwsgierig, lezen prettig, ruiken lekker, enzovoorts.

Als uw schoolbibliotheek zo'n collectie heeft en (onder)houdt, heeft dit nog een voordeel: u kunt **ook lesjes uit recenter materiaal** voorbereiden. Leuk voor de variatie en heel stimulerend voor uw leerlingen. Ten slotte zijn al uw leerlingen uit de 21ste eeuw. Uit welk jaar komen de boeken die u regelmatig in de klas gebruikt?

Ten derde moet uw schoolbibliotheek **professioneel beheerd** worden. U kunt een goede start maken door middel van beheerssoftware. Hiermee weet u wat uw schoolbibliotheek heeft, waar het blijft, wie er gebruik van maakt en hoe vaak. Degene binnen de school die de software beheert, kan zo oog houden op de kwaliteit van uw schoolbibliotheek. Hoe hoger de kwaliteit, hoe beter uw schoolbibliotheek functioneert in het kader van leesbevordering!

Een digitaal systeem maakt de schoolbibliotheek ook toegankelijk. Hoe vinden uw leerlingen boeken die ze leuk vinden of die ze nodig hebben? In een digitaal systeem zit altijd een zoekmachine. De norm voor schoolbibliotheken varieert in aantal van 3 tot 8 boeken per leerling, met een minimum van 750 boeken. Het toegankelijk maken van zo'n grote hoeveelheid boeken kan niet zonder een digitaal systeem.

Ten vierde zal uw school het **budget voor de schoolbibliotheek** moeten verhogen en oormerken om bovenstaande zaken te kunnen realiseren. Vaak denken scholen bij hun schoolbibliotheek alleen maar aan het kopen van boeken. Maar het bovenstaande heeft duidelijk gemaakt, dat ook een schoolbibliotheek deskundigheid vergt. Leerkrachten worden betaald voor hun deskundige begeleiding in de klas. Het is dan ook niet meer dan billijk dat ook een leesconsulent wordt betaald voor zijn deskundige begeleiding van team, leerlingen en schoolbibliotheek. Daarnaast is er budget nodig voor het digitale beheersysteem, de inrichting en opleiding/begeleiding van vrijwilligers.

Het is bij u waarschijnlijk bekend dat kinderen die goed en graag lezen ook beter presteren in andere vakken (4). De school is voor veel kinderen de plek waar ze het meeste lezen. Dan is het ook logisch dat de school investeert in goede leesvaardigheid en leesplezier door samen te werken met een deskundige die zich daarin heeft gespecialiseerd.

Geef uw leerlingen een goede, professioneel ondersteunde schoolbibliotheek. Uw leerlingen zullen uw school als leven-lang-lezers dankbaar zijn.

Noten:

1. Expertisecentrum Nederlands (Radboud Universiteit Nijmegen – A. Netten, M. Droop, L. Verhoeven, 2011) : *Trends in leerprestaties in Lezen, Rekenen en Natuuronderwijs. PIRLS TIMSS onderzoek.*
2. Oberon, in opdracht van Kunst van Lezen (2010) : *Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl – Een invoeringsmodel voor bibliotheken op basisscholen.*
Zie ook www.kunstvanlezen.nl
3. NBD Biblion, 2011, *Leespraat*, Aidan Chambers, blz. 12
4. O.a. Mol, S. (2010) *To Read Or Not To Read* Leiden: Leiden University, proefschrift.